

Retorica paulină evidențiată în *Epistola către Romani (9-10)*

Ilie MELNICIUC-PUICĂ

The Romans epistle of St. Paul, the gentile Apostle, are in chapters 9-11 an amazing demonstration of rhetoric, using the quotations of Old Testament text. The purpose of the Christian missionary was to solve, in a dialog with an imaginary Jews, the problem of elected people in relation with Christians. This doubt, erected between Christians and Jews inhabitants of Rome is annulated in Pauline biblical argumentations, showing that only God give his redemption to humankind. This paper show how God keep a "rest" of Israel in fidelity, what is the meaning of "only", "elected" and "believe" terms in Romans chapters 9-11. The image of olive tree, the potter will - like allegory of Israel and God - show the rhetoric of Romans epistle, who Paul persuade and reveal the divine goals.

Introducere

Ca o culme a retoricii pauline din Epistola Romani, Apostolul învață pe credincioși că „toate câte s-au scris mai înainte, s-au scris spre învățătura noastră, ca prin răbdarea și mângâierea, care vin din Scripturi, să avem nădejde” (Rom 15,4). Cu toate că știa puține lucruri despre locuitorii Romei, cărora le scria (Rom 1,13; 15, 14-16), nu i-a lăudat pentru înțelepciunea lor (Heil, 2002: 187) sau pentru abilitatea de a se educa unii pe alții (Rom 1,12.14; 15,14), ci i-a îndemnat să urmeze imediat învățătura pe care el – ca Apostol – le-o oferă (Rom 16,17-20), structurându-și educația cu citate din Vechiul Testament, pe care le leagă și desface fără a folosi forme retorice greco-romane (adică fără cuvântări de tipul protrepticului filosofic) specifice epistolografiei grecești.

Epistola către Romani conține cu mult mai multe citate din Scripturile iudaice decât oricare din celelalte epistole pauline, trei sferturi dintre ele fiind concentrate în 3 pasaje: Rom 4,1-25; 9,6-11,36 și 15,1-12. Cantitatea de citate care apar în aceste pasaje joacă un rol subsidiar în argumentația misionarului, de obicei subliniind un punct deja abordat cu propriile cuvinte de Apostolul Pavel. Scopul retoric regăsit în cele 3 pasaje este centrat pe o temă comună: planul lui Dumnezeu de a alcătui un popor ales, care i-ar include și pe iudei și neamurile. Urmărind conținutul tematic și strategia retorică observăm că acestea sînt singurele pasaje din epistolă unde citările provoacă și argumentează tema teologică în mod explicit, în timp ce alte citate apar în mod sporadic în alte părți din epistolă.

Paradigma retorică exprimată în Romani 9-10

Potrivit teoriei intertextualității, descrierea felului cum se face o citare este o subsecvență a modului cum înțelegem întreg textul ca fiind argumentativ. Julia Kristeva propune o relație dialogală între „texte”, înțelese ca un sistem de coduri și semne (Kristeva, 1986: 69). Intertextualitatea sugerează că însemnătatea textului nu este complet fixată ci totdeauna este deschisă la revizuire, ca nou text ce trebuie re-poziționat. În felul acesta nu este necesar ca textul nou să citeze forma celui vechi, ci doar ideea care se schimbă (Beale, 1999: 157). Cu cât mai mult un text este adăugat la colecția autoritativă, el este inevitabil re-poziționat sau reconfigurat față de ceea ce a fost înainte. Teoria intertextualității accentuează complexitatea interacțiunii textuale. Un autor poate avea un motiv special să citeze Scriptura, dar nu poate controla efectele (sau urmările) pe care citarea o poate genera (Worten & Still, 1990: 11). Hays afirmă că sînt cel puțin cinci moduri diferite de a identifica înțelesul unei citări pauline: 1. Intenția Apostolului Pavel; 2. Felul cum este receptată citarea de adresanții epistolei; 3. Textul însuși; 4. Felul în care eu îl înțeleg pe Apostolul Pavel; și 5. Felul în care noi, în comuniune, îl înțelegem pe Apostolul Pavel (Hays, 1989: 33).

Apostolul Pavel oferă în Rom 9-11 un argument bine încheiat, intercalat din plin cu citate și aluzii scripturistice, a cărui principală sarcină este să insiste asupra faptului că în ciuda rezistenței curente a multor iudei față de Evanghelie, alegerea păgînilor nu înseamnă respingerea de către Dumnezeu a propriului său popor Israel. Dimpotrivă, învîrtoșarea temporară a lui Israel față de Evanghelie este parte a planului divin de a extinde mîntuirea spre păgîni (Childs, 2001: 182). Chiar și acum, Dumnezeu a păstrat un rest de credință la Israel; la sfîrșit Dumnezeu va demonstra credința Sa față de făgăduințele făcute patriarhilor, mîntuind „tot Israelul” (Rom 11,25-32).

Cuvîntul introductiv al secțiunii din Rom 9-11 confirmă mesajul alegerii și făgăduința cuvîntului lui Dumnezeu adresat evreilor (Rom 9,4-5) care nu a căzut (9,6; cf Is 40,7-8) (Gheorghiu, 1940: 239). Printr-o re-povestire scurtă și selectivă a istoriei lui Israel Sf. Pavel spune că apartenența la „Israel” a depins întotdeauna de alegerea sfință a lui Dumnezeu și nu pur și simplu doar datorită descendenței fizice din Avraam (9,6-13). Apostolul Pavel, apelînd la textul Exodului și folosind analogia profetică privind vasul și lutul, nu doar afirmă libertatea lui Dumnezeu de a arăta milă sau de a învîrtoșa atunci cînd alege, ci reamintește expunerea paradigmatică a hotărîrii lui Dumnezeu de slăvire a numelui Său, alegînd liber și cu milă pe Israel drept propriul Său popor (9,14-23) (Melnicu-Puică, 2009: 117-131).

În Rom 9,24 Apostolul Pavel identifică „vasele milei pregătite înainte [de Dumnezeu] pentru slăvire” (9,23), ca „pe noi, pe care ne-a și chemat, nu numai dintre iudei, ci și dintre păgîni”. Sf. Pavel susține această afirmație îndrăzneată

apelînd la doi martori numiți „profetici”, Osea (Rom 9,25-26) și Isaia (Rom 9,27-28).

a) Primul său citat este o combinație între Os 2,25 și 2,1b. Apostolul Pavel lărgiște descrierile lui Osea asupra lui Israel ca „cel ce nu este poporul Meu” și „cea care nu era iubită” pentru a găsi în aceste numiri o referire la păgîni, cei din afara poporului lui Dumnezeu cu care a încheiat legămîntul. Cei cîndva îndepărtați de la poporul lui Dumnezeu sînt cei cărora li se adresează cu formula legămîntului „poporul Meu” și chemați cu numele „fiii Dumnezeului celui viu”.

b) Al doilea martor profetic vorbește în v.27-28. Prin invocarea retorică paulină – „Isaia strigă pentru Israel” – însuși profetul stă în fața adunării creștine din Roma (Rom 9,27). Greutatea „prezenței” lui Isaia cuprinde atît autoritatea cît și veridicitatea prezicerilor sale. În prima propoziție din acest citat, Apostolul Pavel include Is 10,22 împreună cu Os 2,1a, în aceeași ordine a cuvintelor, înlocuind „numărul fiilor lui Israel” a lui Osea cu „poporul Israel” de la Isaia. Ca rezultat, cuvintele întunecate ale lui Isaia privind pe „fiii lui Israel” se află într-un contrast puternic cu vestea strălucitoare (Pentiu, 2001: 151) a lui Osea că Dumnezeu i-a făcut pe păgîni „fiii lui Dumnezeu Celui viu” (Rom 9,26). Din Israel, conform profetului Isaia aflăm că: „[doar] rămășița se va mîntui”.

Și totuși, pentru a auzi cuvintele lui Isaia rămîn doar părți din plîngerea sa pentru a asigura o contra-melodie persistentă în aceste profeții, care cîntă credincioșia devotată a lui Dumnezeu față de Israel. La Isaia, ca în mare parte din literatura iudaică biblică și post biblică, *limbajul privind „rămășiță” și „sămînță”* (cf. Rom 9,29/Is1,9) conține făgăduința viitorului pentru Israel, ca alternativă pentru judecata la care vor fi supuși necredincioșii (Porter, 2006: 157). Într-adevăr, în contextul profeției lui Isaia (10,5-12,6) - și mai precis la 10,22-23 - făgăduiește că Dumnezeu cu siguranță va elibera pe Israel din invazia asiriană, pe care a folosit-o pentru a pedepsi abaterile lor. „În ziua aceea” cînd Dumnezeu încheie (*suntele, w*) certarea poporului său (10,12), el își va întoarce mînia asupra asupritorului Asiria, iar distrugerea acelor va fi totală încît un copil va putea să numere restul care rămîne (10,19) (Lindars, 1987: 521). În cazul lui Israel, totuși - „în acea zi” - restul va putea cu adevărat să se încreadă în Dumnezeu (10,20-21). Cuvintele care urmează, citate de Apostolul Pavel, afirmă că eliberarea lui Israel este sigură. Deși mai puțin numeroși decît urmașii cîndva promiși lui Avraam, cei ce reprezintă „restul” vor fi mîntuiți (10,22). Dumnezeu va împlini repede (*συντελέω*) mîntuirea pentru rămășița din Israel împrăștiată prin lume (10,23).

Chemîndu-l pe Isaia în față, pentru a vorbi în Rom 9,27-28, autorul epistolei plasează imaginativ pe contemporanii săi într-o situație analogă celei original transmise de profet, o situație în care Israel deja stă sub judecata lui Dumnezeu, avînd nevoie absolută de eliberare (cf Rom 9,1-5; 10,1; 11,13-15) (Porter, 2006: 162). Ca și în Is 10,22-23, în Rom 9 ecoul făgăduinței lui Avraam către

urmași „precum nisipul mării”, în mod dramatic opune diferența numerică între „fiii lui Israel” și „restul” care se va mîntui (Wagner, 2002: 65). Prin interpretarea paulină, cuvintele lui Isaia din Romani devin mesaj de speranță în mijlocul dezastrului. Apostolul Pavel îl invocă pe Isaia ca să ceară mila divină amintind că „am fi ajuns ca Sodoma și ne-am fi asemănat cu Gomora”. Dumnezeu păstrează cu credință o rămășiță a lui Israel ca făgăduință că Israel încă mai are un viitor. Concluzia plină de speranță cu care se încheie argumentul paulin - „tot Israelul va fi mîntuit” (Rom 11,26) - deja este văzută prin aplicarea făgăduinței lui Isaia privind „restul” din Rom 9,27-28 (Aletti, 1991: 107).

Mărturia lui Isaia continuă și în versetul următor al Epistolei către Romani. Citatul paulin din Isaia 1,9 urmează cuvintelor din LXX. Formula sa introductivă „așa cum a profețit Isaia” pune în valoare dimensiunea de proorocire a cuvintelor lui Isaia, subliniind că ceea ce se sperase în vremea Apostolului Pavel este o împlinire a planului divin prezis lui Israel cu mult timp înainte (Alexander, 1988: 108). Două legături verbale leagă acest citat din cuvintele lui Isaia în versetele anterioare: verbul „a lăsa [o rămășiță]” (ἐγκατέλιπω) din Rom 9,29 (Is 1,9) reamintește „restului” (ὀπόλειμμα) în Rom 9,27 (Is 10,22) că în vreme ce „Domnul Savaot” din Rom 9,29 (Is 1,9) răspunde „Domnului” din Rom 9,28 (Is 10,23/28,22). Așa cum era cazul în prezicerea lui Isaia din Rom 9,27-28, cuvintele profetului au aici o funcție dublă în argumentația paulină. Isaia compară distrugerea de proporții precum a Sodomei cu revolta lui Israel împotriva lui Dumnezeu. Dar în același timp cuvintele profetului oferă o rază de speranță. Israel nu va deveni precum Sodoma și Gomora, șterse fără a rămîne vreo urmă, deoarece Dumnezeu „ne-a lăsat sămînță”, cea mai cinstită restaurare viitoare a lui Israel printr-un Dumnezeu care rămîne credincios poporului Său. Cele două profeții isaianice cu referire la „rest” și „sămînță” sînt folosite împreună în Rom 9,27-29 nu doar pentru pronunțarea judecății, ci ca o făgăduință a mîntuirii care va veni” (Watson, 1986: 179).

La un text paulin greu de interpretat, Sf. Ioan Gură de Aur descoperă silogismul paulin, care se adresa iudeilor: „La început Dumnezeu nu voia să vă dea poruncă să aduceți jertfe. Ca să vă dovedesc aceasta îl voi aduce ca martor pe profet, care spune așa: *"Ascultați cuvîntul Domnului, domni ai Sodomei! Luați aminte la legea lui Dumnezeu, voi, popor al Gomorei!"*. Proorocul nu le grăia nici sodomiților, nici locuitorilor Gomorei, ci iudeilor, îi numește așa, pentru că s-au înrudit cu ei prin imitarea răutății lor. Tot așa îi numește și cîini și armăsari neînfrînați, nu pentru că ar fi ajuns cîini sau armăsari, ci pentru că erau tot atît de desfrînați ca și aceste animale: *"Ce trebuință am Eu de mulțimea jertfelor voastre?, zice Domnul"*. Sodomeii niciodată n-au adus jertfe; dar cuvîntul acesta e spus iudeilor” (Sf. Ioan Gură de Aur, 2007: 301).

Întrebarea retorică din Rom 9,30-31 marchează un nou stadiu în argumentația paulină, deoarece *Apostolul începe să diagnosticheze cauza*

nereușitei lui Israel de a primi Evanghelia. În mod paradoxal, „neamurile care nu căutau dreptatea” au dobândit dreptatea – dreptatea din credință, însă Israel, deși căuta o Lege care ducea la dreptate, nu a ajuns la Lege¹.

Explicația Apostolului Pavel pentru această întorsătură ironică a evenimentelor este că cei din Israel căutând Legea „prin fapte” mai degrabă decât „prin credință” (ἐκ πίστεως) „s-au poticnit de piatra poticnirii” (cf Is 8,14) „așa cum este scris” (Rom 9,32). Ce urmează în versetul 33 este un citat compus în formă A-B-A, cu o parte din Is 8,14 (descrierea pietrei) –B– plasată în mijlocul lui Is 28,16 (Wagner, 1988: 83). Efectul acestei combinații de texte este de a prezenta „piatra” din ambele citate ca fiind cauza poticnirii pentru cei necaracterizați prin „credință” (πίστις) și terenul pentru mîntuirea celor care „cred” (πιστεύω) (Delitzsch, 1954: 483). În mod semnificativ Isaia 8 și 28 confirmă o împărțire evidentă a lui Israel, între o minoritate credincioasă lui Dumnezeu și majoritatea care refuză să se bazeze pe Dumnezeu. Profetul avertizează pe rebeli că vor cădea într-o criză deosebită (8,15; 28,13) dar îi asigură pe credincioși că Dumnezeu îi va face să rămînă drepti (8,14; 28,16).

Identitatea „pietrei” la Rom este deschisă printr-un număr de citate cu referire la Dumnezeu, Hristos, Lege, iar polivalența acestei metafore poate fi intențională (Juel, 1988: 153). Într-adevăr, toate cele trei referiri sînt aduse împreună de Apostolul Pavel în Rom 10,3-4 unde „dreptatea lui Dumnezeu se descoperă prin dreptatea care vine prin Hristos spre cei ce cred”, dreptate care este ultimul țel (*telos*) al Legii înseși.

Textul citării din Lev 18,5 trebuie citit în strînsă legătură cu Deut 30,12-14. Avem în cele două citări biblice tripla repetare a verbului *poie, w*, iar din acest motiv textele au fost interpretate drept paralele verbale. Citarea din Levitic insistă pe punerea în practică a Legii (împlinirea poruncilor ei), pe cînd Deut 30,12-14 pe adeziunea inimii. Apostolul citează Lev 18,5 pentru că acesta este drumul cerut iudaismului, unde ascultarea de Lege poate asigura viața: „va trăi prin ea”. Urmarea poruncilor din Lege ajută la menținerea unei dreptăți umane, ca formă premergătoare a binecuvîntării și harului care vin prin jertfa Dreptului Iisus Hristos înaintea lui Dumnezeu. Din omiterea secțiunii a doua din Deut 30, 12-14 (adică 14b) reiese că Apostolul nu dorește să sublinieze valoarea etică a Legii, cît mai ales supunerea totală înaintea Domnului, adică ascultarea credinței.

Textul din Deut. 30, 12-14, utilizat în comunitatea creștină, se actualizează pînă la personificarea unei dreptăți a lui Dumnezeu care indică ce nu trebuie să spui (v. 6-7) și ce trebuie să spui (v. 9-10). Mîntuirea nu vine de la un Hristos din viitor care ar coborî din cer pentru a-Și arăta domnia Sa, nici în trecutul unui Hristos care s-ar ridica din abisuri pentru a-Și arăta învierea, ci în apropierea și intimitatea prezente ale unui *rema* (cuvînt) situat în spațiul credinței (inima) și al zicerii (gura) (v. 8). Și acest *rema* este calificat de *pistis*.

¹ Ideea paulină este exprimată în Rom 2 și Rom 8, evidențiind nevoia credinței în Dumnezeu care depășește orice lege scrisă, prețuind mila divină și accentuînd necesitatea statorniceii în relația cu El.

Apostolul asistă comunitatea din Roma în *înțelegerea propriei sale evanghelii*, pregătindu-o pentru venirea sa. Bazat pe cunoștințele sale privind istoria păcătoasă a lui Israel în v. 6-8, Apostolul Pavel schimbă în mod radical citatul Deuteronomului, care afirmă clar că legea nu este prea greu de aplicat (Juel, 1988: 201). Caracterul parenetic paulin al folosirii Deuteronomului arată în mod clar despre dezbateră curentă la Roma. Re-citirea hristologică a Deut 30 de către *Apostolul Pavel se bazează pe axioma sa hermeneutică* din Rom 10,4: faptul că Hristos este sfârșitul legii. Imposibilitatea omenească a unei înălțări la ceruri și a coborîrii la iad pentru a-l readuce înapoi pe Hristos este juxta pusă intenționat cu imposibilitatea înălțării la ceruri și trecerea mării pentru readucerea legii în Deut 30,12-13.

În Rom 10, 9 pasajul din Deuteronom este mai apoi încorporat în mărturisirea hristologică (cu gura și cu inima). La Deut 30,14 textul afirmă: „Ci Cuvîntul acesta este foarte aproape de tine; el este în gura ta și în inima ta, ca să-l faci”. *Cuvîntul* din gura cuiva este acum o formulă de mărturisire: Iisus este Domn (κύριον Ἰησοῦν). Aceasta explică cum Apostolul Pavel afirmă că Hristos este τέλος νόμου, care a început în v.5. Astfel conform interpretării pauline *al tigre*, el vede în Israel *neputința de a împlini Legea* (Deut 30,14), dar și puterea lui Hristos *de a împlini Legea* (Rom 10,4) (Davies, 1998: 35).

Mărturisirea: „Iisus este Dumnezeu” din v. 9 poate fi întâlnită și în In 9,22; 1In 2,23; 4,2.15; 2In 7; Filip 2,11 și 1Cor 12,3 (Dunn, 1998: 142). Cele două jumătăți ale afirmației „mărturisire” și „credință” sînt legate în mod necondiționat cu înălțarea și învierea pentru a produce mîntuirea eshatologică (σωθήση). Verstele 9 și 10 sînt fragmente aranjate în mod chiasmic și retoric (prin paralelismul membrilor) folosind limbajul interpretativ împărțit de καρδίᾳ pisteuetai și στοματι ὁμολογεται.

După citarea pasajului Deuteronomului (Harl, 1993: 194) din v. 19 autorul Epistolei către Romani furnizează o altă referință scripturistică pentru a-și susține ideea. Apostolul, totuși, re-interpretează în mod radical referința de la Isaia 65,1-2, într-un mod bifurcat, în Rom10,20-21.

Sf. Pavel *plasează mai întîi citatul* din Deut 32,21 (despre o națiune nevrednică) în v.19 înainte de Is 65,1 (Gaston, 1987: 138). Cînd face asta, el face din păgîni o națiune nevrednică schimbînd înțelesul real al celor afirmate în Is 65,1. Subiectul din Is 65,1 este Israel, dar folosirea midrașică a Scripturii de către Apostolul Pavel, aplicată păgînilor în Deut 32,21, suprapune „neamurile” peste subiectul real al acestui verset (Fishbane, 1998: 552).

În al doilea rînd Apostolul Pavel *introduce propria sa prefață* între versetele 1-2 în acest pasaj, astfel încît acum v.2 i se aplică lui Israel. Astfel, Sf. Pavel folosește pasaje din Deut și Isaia pentru a arăta nu doar respingerea ci și transformarea lui Israel prin provocarea acceptării de către Iahve a unui „ne-popor” și „o națiune fără înțelegere”. Este important de spus că Apostolul Pavel în 9,33;10,16 și 10,21 citează pe Isaia ca avînd un mesaj relevant pentru

necredința lui Israel, lipsa de supunere și opoziția față de legământul lui Dumnezeu.

De aici observăm măiestria apostolului privind tehnicile exegetice midrașice, prin folosirea lui Isaia și a Deuteronomului. Sf. Pavel găsește ajutor la Isaia pentru a clarifica respingerea masivă a Evangheliei de către iudei. Încă o dată Isaia avansează pentru a vorbi prin propriile cuvinte: „Doamne, cine a crezut celor auzite de la noi?” (Rom 10,16/Is 53,1). Citatul îi zugrăvește pe proorocul Isaia și apostolul Pavel ca vestitori ai evangheliei, mesaj „făgăduit[ă] mai înainte, prin proorocii Săi, în Sfintele Scripturi” (Rom 1,2).

Ar fi putut Apostolul Pavel să înțeleagă profeția lui Isaia despre un slujitor care „S-a dat pentru păcatele noastre” (Is 53,6.12 cf Rom 4,25; 8,32) și a fost preaslăvit prin Dumnezeu (Is 52,13-53,12) pentru a fi o vestire a „cuvîntului lui Hristos” (Rom 10,17)?

În aparență se pare că Apostolul Pavel utilizează acest verset ca un exemplu pentru necredința israeliților.

Oricum, semnificația acestui citat este mai profundă, atunci cînd este prezent în context, în cazul de față al patrulea cîntec al Robului (Is. 52,13-53,12). Primii creștini credeau în mare măsură că Iisus Mesia este Robul amintit în Is. 53.² Paralelismul poetic al Is. 53,1 arată că necredința se referă la mesajul divin cu privire la „brațul Domnului”. În Isaia „brațul Domnului” se referă la puterea lui Dumnezeu care a lucrat în istorie pentru mîntuirea poporului Său ori pentru judecata dușmanilor Săi. În acest pasaj, expresia se referă la lucrarea de răscumpărare din păcat (de ex. Is. 53,5-6.10). De aceea, Is. 53,1 prezice că Israel nu va crede mesajul despre Robul-Mesia, care face această lucrare de răscumpărare. În Rom. 10,16-17 Pavel numește acest mesaj „cuvîntul lui Hristos” (ῥῆματος Χριστοῦ, v. 17)³ și „evanghelia” (εὐαγγέλιον, v. 16). De aici Is. 53,1 se potrivește temei pauline cum că Israel n-a acceptat vestea ce bună despre Iisus.

În contextul original din Isaia, contrastează de asemenea necredința lui Israel cu răspunsul pozitiv al neamurilor la chemarea Robului. Is. 52,15 spune că neamurile vor beneficia de lucrarea Robului și îi vor răspunde în mod pozitiv. El va „stropi multe neamuri”, care se referă la un rit purificator⁴. Regii acestor neamuri „vor tăcea” înaintea lui. Răspunsul neamurilor înaintea Robului Domnului în contrast cu răspunsul lui Israel se potrivește temei lui Pavel în Rom. 10-11.

² Ioan 12,38 spune de asemenea că necredința evreilor în Iisus se împlinește în Is 53,1.

³ „Cuvîntul lui Hristos” (ῥῆμα τοῦ Χριστοῦ, v. 17) se referă la mesajul *despre* Hristos, adică Evanghelia (J.A. Fitzmyer, *Romans*, p. 598. Unii argumentează că ῥῆμα τοῦ Χριστοῦ folosește un genitiv subiectiv, „mesajul de la Hristos” (M. J. Lagrange, *Saint Paul: Épitre aux Romains*, p. 261). Alții spun că auzirea mesajului vine prin trimișii lui Hristos (C.E. B. Cranfield, *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistle to the Romans*, vol. 2, p. 537). Expresia poate fi ambiguă în mod intenționat: „Hristos este și conținutul și autorul” (James D. G. Dunn, *Romans 9-16, Word Biblical Commentary* 38B, p. 623).

⁴ *Nazah* în forma ebraică a verbului, la Hiphil înseamnă „a stropi” în sens ceremonial.

Remarci concluzive

În Rom 9-10, descrierea Scripturilor ca mod performant de a educa din partea Apostolului Pavel se face imediat, numind și personificând Scriptura drept „Cuvînt spus de Hristos către cei care pot auzi”. În pericopa largă din Rom 9-11 Apostolul Pavel aplică Scripturii tehnica retorică a prosopopeii – personificînd-o ca fiind Cuvînt – pentru a demonstra că Hristos este finala diferențiere între Israelul etnic și toți cei ce cred.

Apostolul Pavel, tributar celor două sisteme de educație – pentru că a dobîndit cunoștințe atît din școala greco-romană din Tars cît și cunoștințe iudaice prin frecventarea riguroasă a scolii lui Gamaliel la Ierusalim – implică ceea ce are mai bun fiecare din aceste sisteme educaționale în educația creștină.

Deoarece epistola reprezintă apărarea anticipată a sfîntului Pavel privind misiunea sa înaintea apostolilor (sau a oponentilor iudei) din Ierusalim, el argumentează că Dumnezeu acceptă acum neamurile în termeni egali cu iudeii. Ca iudeu credincios, fără îndoială, Apostolul Pavel s-ar fi luptat să formuleze un argument biblic pentru a întări descoperirile sale misionare privind modul în care tratează Dumnezeu pe iudei și neamurile. Din acest punct de vedere, folosirea paulină a citatelor biblice, ne spune mai multe privind percepția sa în privința expectanței publicului din Ierusalim decît a audienței reale din Roma.

Oricare ar fi argumentele, este evident că există o legătură strînsă între strategia de argumentație biblică a Apostolului Pavel la Epistola către Romani și încrederea că Dumnezeu primește pe iudei și neamurile în mod egal, pe baza credinței lor. Era aceasta o strategie eficientă pentru ca Pavel s-o fi folosit cu romanii? Răspunsul depinde în parte de felul cum înțelegem nivelul de literatură biblică din Roma. Gîndindu-ne că Sfîntul Pavel are destulă dreptate în privința cunoștințelor romanilor, vom conchide că a gîndit bine să citeze din autoritatea Scripturilor, atunci cînd se ocupa de conținutul misionar.

Înțelegem, astfel, de ce Apostolul neamurilor folosește Scriptura Vechiului Testament drept sursă a pedagogiei divine (Rom 10,4-5), modificînd tipul educației, prin folosirea unei metode pragmatice, bazată nu pe stereotipuri exterioare ci pe trăirea mesajului transmis de ele.

Informația este preluată din Scriptură, conținutul educației este viața în Hristos, iar abordarea retorică urmează traseul auz-inimă-vestire prin cuvînt (cf. Rom 10,8-11). Este o călătorie prin Scriptură, cu etape și cu un final deschis în Hristos.

Bibliografie

Aletti, J.-N., 1991, *Comment Dieu est-il juste ? Clefs pour interpréter l'épître aux Romains*, Paris

- Alexander, Philip, 1998, *Retelling the Old Testament*, în *It Is Written: Scripture Citing Scripture - Essays in Honour of Barnabas Lindars*, D. A. Carson & H. G. M. Williamson (eds.), Cambridge, Cambridge University Press
- Beale, G. K., 1999, *Questions of Authorial Intent, Epistemology, and Presuppositions and their Bearing on the Study of the Old Testament in the New: A Rejoinder to Steve Moyise*, în *Irish Biblical Studies*, 21
- Childs, Brevard, 2001, *Isaiah*, OTL, Louisville, Westminster, John Knox, 2001
- Davies, W. D., 1998, *Paul and Rabbinic Judaism: Some Rabbinic Elements in Pauline Theology*⁵, Mifflintown, Sigler Press
- Delitzsch, Franz, 1954, *Biblical Commentary on the Prophecies of Isaiah*, (reprint), Grand Rapids, Eerdmans
- Dunn, James D. G., 1998, *The Theology of Paul the Apostle*, Grand Rapids, Eerdmans
- Fishbane, Michael, 1998, *Midrash and the Meaning of Scripture*, în *The Interpretation of the Bible: The International Symposium in Slovenia*, J. Krasovec (ed.), Sheffield, Sheffield Academic Press
- Gaston, Lloyd, 1987, *Paul and the Torah*, Vancouver, University of British Columbia Press
- Gheorghiu, V., 1940, *Epistola către Romani a Sf. Apostol Pavel*², Ed. Autorului, Cernăuți
- Hays, Richard B., 1989, *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*, Yale University Press
- Harl, Marguerite, 1993, *Le grand cantique de Moise en Deuteronomie 32: quelques traits originaux de la version grecque des Septante*, în *Rashi 1040-1990: Hommage a Ephraim E. Urbach*, Sed-Rajna (ed.), Paris, Cerf
- Heil, J. P., 2002, *The Voices of Scripture and Paul's Rhetorical Strategy of Hope in Romans 15: 7-13*, în *Theoforum* 33
- Juel, Donald, 1988, *Messianic Exegesis: Christological Interpretation of the Old Testament in Early Christianity*, Philadelphia, Fortress
- Kristeva, J., 1996, *Word, Dialogue and Novel*, în *The Kristeva Reader*, T. Moi (ed.), New York, Columbia University Press
- Lindars, Barnabas, 1987, *The Old Testament and Universalism in Paul*, în *Bulletin of the John Rylands University Library of Manchester* 69
- Melniciuc-Puică, Ilie, 2009, *Răbdarea și mîngîierea care vin din Scripturi. Argumentația veterotestamentară în Epistola către Romani*, Ed. Performantica, Iași
- Pentiuc, E. J., 2001, *Cartea profetului Osea: Introducere, traducere și comentariu*, Ed. Albatros, București
- Porter, S. E., 2006, *Hearing the Old Testament in the New Testament*, Eerdmans, Grand Rapids
- Sf. Ioan Gură de Aur, 2007, *Către iudei*, trad. Pr. Prof. D. Fecioru, EIBMBOR, București
- Wagner, Gunther, 1988, *The Future of Israel: Reflections on Romans 9-11*, în *Eschatology and the New Testament: Essays in Honor of George Raymond Beasley Murray*, W. H. Gloer (eds.), Peabody, Mass, Hendrickson

- Wagner, J. Ross, 2002, *Heralds of the Good News: Isaiah and Paul "In Concert" in the Letter to the Romans*, NovTSup 101, Leiden, Brill
- Watson, Francis, 1986, *Paul, Judaism and the Gentiles: A Sociological Approach*, SNTSMS 56, Cambridge, Cambridge University Press
- Worten, M. & Still, J., 1990, *Intertextuality: Theories and Practices*, Manchester, Manchester University Press